

Energi- og miljøkomiteen på Stortinget

Vår referanse: 24/03150-3
Arkivkode: ---
Saksbehandler: Halvard Dahle
Læg Reid
Deres referanse:
Dato: 12.11.2024

Svar på spørsmål i høringen om St. Meld 35 (2023 – 2024) Bærekraftig bruk og vern av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold

Vi viser til tre spørsmål om St. Meld 35 stilt under åpen høring 12. november 2024 i energi- og miljøkomiteen. I det følgende gir vi svar fra KS på de tre spørsmålene:

1. Spørsmål fra Mathilde Tybring-Gjedde om hvordan KS stiller seg til bindende krav til å føre kommunale arealregnskap

KS deler det synet at arealregnskap er et nyttig verktøy i planprosesser. Alle kommuner kan ha nytte av et slikt regnskap for å kunne vurdere utfordringer i arealbruk over tid. Et krav om arealregnskap i hver eneste kommune er imidlertid ikke et egnet virkemiddel.

I forlengelsen av dette vil KS påpeke at kommunene allerede i dag har som oppgave å sørge for at planers virkning for miljø og samfunn er tilstrekkelig utredet. Avgjørende må være at denne oppgaven blir løst. Dette gir i seg selv kommunene god grunn til å benytte all tilgjengelig relevant kunnskap og relevante verktøy for å belyse konsekvenser av arealplaner – forutsatt at kunnskapene og verktøyene er lett tilgjengelig og tilpasset bruk i kommunal saksbehandling.

Den rettslige motivasjonen for grundige planprosesser ligger særlig i prosessbestemmelsene i plan- og bygningsloven (pbl), men også i lovens bestemmelser om nasjonale forventninger til lokal og regional planlegging (§ 6-1), statlige planretningslinjer (§ 6-2) og konsekvensutredningsforskriften som er regulert i §§ 4-2 og 14-6. I tillegg kommer det ulovfestede kravet om forsvarlig saksbehandling.

Hovedutfordringen er dermed å gjøre relevant kunnskap og relevante verktøy lett tilgjengelig og tilpasset en kommunal hverdag. Et krav om arealregnskap i alle kommuner vil ikke være et svar på dette. Tvert imot vil et fokus på mer detaljerte krav kunne være uheldig for kommunenes muligheter til å finne best mulig løsninger tilpasset ressursituasjonen.

Svært mange kommuner har riktignok allerede utarbeidet og tatt i bruk arealregnskapssystemer, men [som Rambøll viste i en kartleggingsrapport publisert i 2020](#) er det ulik praksis rundt arealregnskap. Kommuner som ikke har tatt det i bruk, fremhever at de ganske enkelt ikke har kunnet prioritere det.

Samtidig fremhever kommuner som har tatt arealregnskap i bruk at de ikke hadde noe sted å henvende seg da de utviklet og gjennomførte regnskapet. Det mangler fremdeles en egnet standard å se til, noe som gjør at kommunene opplever å måtte «finne opp kruttet på nytt». Dermed har utviklingen av arealregnskaper i praksis vært ganske så personavhengig, noe som igjen har skapt en sårbarhet knyttet til å ivareta kunnskapen om både metoden og bruken av arealregnskapet.

De siste årene har imidlertid *fylkeskommunene* utviklet standarder å se til. Alle fylkeskommunene tilbyr nå arealregnskap på sine nettportaler – foreløpig med unntak av Finnmark. En rekke kommuner er i ferd med å basere seg på disse. I stor grad omfatter dette også data på kommunenivå, som kommunene dermed kan bruke. Dette er imidlertid heller ikke en formålstjenlig løsning. Slike data bør tilrettelegges inn i de systemene som kommunene er vant til å bruke.

KS jobber nå med å utrede hvordan datakilder for arealregnskap kan presenteres samlet i den portalen som kommunene bruker til å hente ut kartdata – GeoNorge. Det vil være langt mer effektivt at staten samarbeider med kommunesektoren og styrker sin innsats for å tilrettelegge areal- og naturregnskapsdata gjennom GeoNorge enn å kreve at kommunene tar i bruk systemer som det ikke er lagt til rette for at de skal ta i bruk. Å utvikle nye og bedre data er også viktig.

2. Spørsmål fra Une Bastholm om hvordan KS stiller seg til statlige krav for gjennomføring av arealnøytralitet som hovedspor i arealpolitikken

Det er riktig at KS' landsting i 2024 vedtok politiske hovedprioriteringer som også omfatter arealnøytralitet som hovedspor. Disse prioriteringene konkretiserer både hva nasjonale myndigheter bør gjøre for at kommunesektoren skal lykkes, og hva kommuner og fylkeskommuner selv vil gjøre i fireårsperioden. Arealnøytralitet som hovedspor inngår i det som forventes at kommuner og fylkeskommuner vil gjøre. Landstinget har dermed en forventning om at arealnøytralitet ligger til grunn for *summen* av KS' medlemmers arealbeslutninger i perioden.

KS har imidlertid ikke tatt til orde for rettslige *krav* om arealnøytralitet. Krav om full juridisk arealnøytralitet og krav om fullstendig kompenserende naturrestaurering i samme kommune ved utbyggingsvedtak vil uansett være særdeles samfunnsøkonomisk ineffektivt. Det er åpenbart ulike forutsetninger mellom ulike kommuner for å kunne sikre arealnøytralitet innenfor kommunens grenser, for eksempel ved utbygging av ny fornybar energi, framføring av linjenett eller utbygging av annen infrastruktur.

En praktisering av arealnøytralitet må derfor inneholde nødvendige mekanismer som kan sikre en samfunnsøkonomisk effektiv iverksetting sett fra et nasjonalt perspektiv. Det må blant annet bety en fleksibilitet på lokalt nivå. Såkalte «arealbanker» kan være et virkemiddel, slik blant annet [OsloMet/NINA og Holth & Winge har foreslått i en rapport](#).

KS ser også behov for andre klargjøringer av selve begrepet arealnøytralitet. Her kan staten bidra med både kunnskap og veiledning. Arealnøytralitetsbegrepet er nytt og reiser fremdeles en del spørsmål. Et uavklart spørsmål er for eksempel hva som skal være utgangspunktet for arealnøytralitet i hver enkelt kommune. Er det dagens arealbruk eller er det et tidligere referanseår – slik tilfellet er for den globale klimakonvensjonen?

For øvrig viser KS til det som er påpekt i KS' høringsinnspill for å bidra til at målene i naturavtalen nås.

3. Spørsmål fra Ola Elvestuen: «Vi skal verne 30 prosent innen 2030. I Norge har vi en ordning med kommunal tilslutning til supplerende vern, fylkesvis supplerende vernevedtak. Hva mener dere om dette? Er ikke dette et statlig ansvar for å sikre at vi får 30 prosent vern innen 2030, eller skal kommunal tilslutning være påkrevd?»

KS motsetter seg ikke vern etter naturmangfoldloven som virkemiddel for å ivareta nasjonale interesser og internasjonale forpliktelser. Samtidig vil KS fremheve verdien av at supplerende vern skjer etter dialog med kommunene, slik naturmangfoldloven foreskriver.

Ordningen med at kommunen som lokalsamfunn og lokal myndighet blir hørt, er for det første et nødvendig bidrag til oppslutning og legitimitet for vernet. Vel så viktig er det imidlertid at det er en forutsetning for en forsvarlig utredning, at lokal kjennskap til områders betydning og funksjon – både isolert sett og i en større sammenheng – blir en del av grunnlaget for statlige verneprosesser.

Når regjeringen vurderer forskrifter om supplerende vern etter naturmangfoldloven, er det dessuten påregnelig med prioritering mellom ulike områder. Det er ikke mulig å se for seg hvordan det kan la seg gjøre i tråd med forvaltningsloven uten innspill fra kommunene som berøres.

Videre skal naturmangfoldlovens regler leses i sammenheng med det arealforvaltningsansvaret kommunene har etter plan- og bygningsloven. Kommunal involvering må til for å få en god koordinering med dette arbeidet. Et regime som avviker vesentlig fra normalordningen som følger av plan- og bygningsloven er uansett i seg selv uheldig.

I forlengelsen av dette minner KS om at det finnes flere andre virkemidler for vern innenfor dagens arealforvaltningsregime. Hensynssoner for å ivareta naturmangfold er et eksempel på et virkemiddel, som flere kommuner allerede har tatt i bruk.

KS påpeker avslutningsvis at det ikke kan legges til grunn noe generelt motsetningsforhold mellom nasjonale interesser og Norges folkerettslige forpliktelser på den ene siden, og kommunalt ansvar og kommunal myndighet på den annen. Tvert imot er det regelen snarere enn unntaket at kommunene i dag er funnet best egnet til å løse en rekke samfunnsoppgaver der det er nasjonale målsetninger. Arealforvaltning er viktig – men bare ett slikt eksempel.

Vi viser ellers til innspillene i vårt høringsnotat.

Med hilsen

Helge Eide

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur